IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 21 Issue 02 May 2026

IS-LM MODELINING SHAKLLANISHI VA TADBIQI

Yakubjonov Saidbek Raximjon o‘g‘li
Millat Umidi universiteti
Business administration fakuliteti talabsi
Umarova Muqaddas Abbasovna
Ilmiy rahbar: Millat Umidi universiteti
Xalqaro biznes va moliya kafedrasi professori i.f.d
Doi: https://doi.org/10.5281/zenodo.20102692

Annotatsiya : IS-LM modeli makroiqtisodiy tahlilda muhim o‘rin tutadi. Ushbu tezisda IS-LM modelining shakllanish jarayoni, uning nazariy asoslari va amaliy qo‘llanilishi keng yoritiladi. Tadqiqot natijalari model yordamida foiz stavkalari va milliy daromad o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash mumkinligini ko‘rsatadi. Shuningdek, model iqtisodiy siyosatni shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar : IS-LM, makroiqtisodiyot, foiz stavkasi, milliy daromad, fiskal siyosat, monetar siyosat

FORMATION AND APPLICATION OF THE IS-LM MODEL

Annotation : The IS-LM model plays a significant role in macroeconomic analysis. This thesis explores the formation, theoretical foundations, and practical application of the IS-LM model. The findings show that the model helps determine the relationship between interest rates and national income, and serves as an essential tool in economic policy-making.

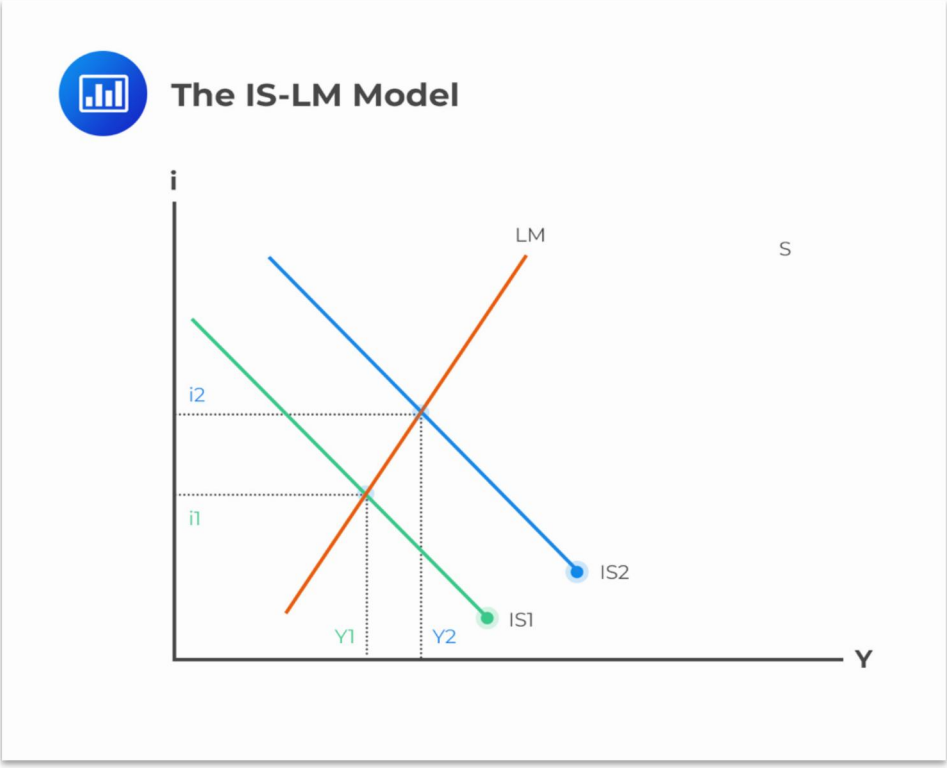
Kirish

Makroiqtisodiyotda iqtisodiy muvozanatni tahlil qilish muhim ahamiyatga ega. IS-LM modeli ushbu muvozanatni tovar va pul bozorlari o‘zaro ta’siri orqali tushuntirib beradi. Model ilk bor John Hicks tomonidan ishlab chiqilgan bo‘lib, Keynes nazariyasining grafik ifodasi hisoblanadi. Ushbu tadqiqotning maqsadi IS-LM modelining shakllanishi, asosiy elementlari va iqtisodiy siyosatdagi rolini tahlil qilishdan iborat.

Metodologiya va tahlil

Tadqiqot davomida nazariy tahlil, grafik modellashtirish va solishtirma usullar qo‘llanildi. IS egri chizig‘i tovar bozoridagi muvozanatni ifodalaydi va investitsiya hamda jamg‘arma o‘rtasidagi bog‘liqlikka asoslanadi. LM egri chizig‘i esa pul bozoridagi muvozanatni ko‘rsatadi va pul taklifi hamda pulga bo‘lgan talab orqali aniqlanadi. Ushbu ikki egri chiziq kesishgan nuqta iqtisodiy muvozanatni bildiradi.

Grafik tahlil



Bu rasm IS-LM modelining grafik ko‘rinishini tasvirlaydi.

Vertikal o‘qda **foiz stavkasi (i)**, gorizontal o‘qda esa **milliy daromad (Y)** joylashgan. Grafikda ikkita asosiy egri chiziq bor:

IS (Investment–Saving) – pastga qarab qiya chiziq. Bu tovarlar bozoridagi muvozanatni bildiradi. Foiz stavkasi kamayganda investitsiyalar oshadi va daromad (Y) ko‘payadi. Rasmda IS1 dan IS2 ga siljish (o‘ngga) iqtisodiy kengayishni, masalan davlat xarajatlari oshganini ko‘rsatadi.

LM (Liquidity–Money) – yuqoriga qarab o‘suvchi chiziq. Bu pul bozoridagi muvozanatni bildiradi. Daromad oshgani sari pulga talab ortadi va foiz stavkasi ko‘tariladi.

Ikki egri chiziq kesishgan nuqta — **umumiy makroiqtisodiy muvozanat**. Rasmda IS siljiganda muvozanat nuqtasi ham o‘zgaradi:

Y1 → Y2 (daromad oshadi)

i1 → i2 (foiz stavkasi oshadi)

Tahlil

IS-LM modeli yordamida fiskal va monetar siyosatning iqtisodiyotga ta’siri tahlil qilinadi. Fiskal siyosat (davlat xarajatlari va soliqlar) IS egri chizig‘ini siljitadi. Masalan, davlat xarajatlari oshirilganda IS egri chizig‘i o‘ngga siljiydi, bu esa milliy daromadning oshishiga olib keladi. Monetar siyosat esa LM egri chizig‘iga ta’sir qiladi. Pul taklifi oshirilganda LM egri chizig‘i o‘ngga siljiydi, natijada foiz stavkalari pasayadi. Shuningdek, model iqtisodiy inqirozlar va inflyatsiya jarayonlarini tushuntirishda ham qo‘llaniladi.

Xulosa va takliflar

IS-LM modeli makroiqtisodiy tahlilda muhim vosita bo‘lib, tovar va pul bozorlari o‘rtasidagi muvozanatni aniqlashga yordam beradi. Ushbu model orqali foiz stavkasi va milliy daromad darajasining o‘zaro bog‘liqligi tushuntiriladi hamda fiskal va monetar siyosatlarning iqtisodiyotga ta’siri baholanadi. Shuningdek, model iqtisodiy prognozlar qilishda ham foydali hisoblanadi. Biroq zamonaviy sharoitda uni raqamli iqtisodiyot va yangi moliyaviy tizimlar bilan moslashtirish zarur. Amaliy tadqiqotlarda keng qo‘llash va kelajakda kengaytirish orqali yanada murakkab iqtisodiy jarayonlarni chuqurroq tahlil qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hicks J. Mr. Keynes and the Classics. Econometrica.
2. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money.
3. Blanchard O. Macroeconomics. Pearson.
4. Mankiw N.G. Principles of Economics.
5. Dornbusch R. Macroeconomics.
6. Krugman P. Economics.
7. Mishkin F. The Economics of Money, Banking and Financial Markets.
8. Romer D. Advanced Macroeconomics.
9. IMF Macroeconomic Policy Reports.